

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի
ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

Առարկան՝ Անգլերեն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Աննա Գրիգորյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Արտաշատի 1-ին հիմնական դպրոց

Երևան 2023

ԹԵՄԱՆ՝ Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի
ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում
ՀԱՐՅԸ՝ ԻՆՉՈՒ Է ԿԱՐԵՎՈՐ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ
ՈՒՍՈՒՑՈՒՄԸ ԴՊՐՈՑՈՒՄ ԵՎ ԻՆՉ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅԱՄԲ
ԱՅՆ ԿԱՐԵԼԻ Է ԻՆՏԵԳՐԵԼ ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ
ԿԱՏԱՐՈՂ՝ Աննա Գրիգորյան

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....	4
Գլուխ 1. Դպրոցական կրթության դերը արժեքային համակարգի ձևավորման գործում	5
Գլուխ 2 . Արժեքների ուսուցումը ուսումնական պլանի միջոցով. արժեհամակարգի ձևավորման ռազմավարություններ և մոտեցումներ անգլերեն լեզվի դասաժամերին	11
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ.....	18
ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....	19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից կրթական աշխարհում սովորողների մեջ կայուն արժեքային համակարգի մշակումը ավելի ու ավելի կարևոր է: Ճիշտ արժեհամակարգի ձևավորումը, որը ներառում է էթիկական սկզբունքները, սոցիալական պատասխանատվությունը և անձնական ազնվությունը, առանցքային է այն անհատների համար, ովքեր ոչ միայն գերազանցում են իրենց ընտրած ոլորտներում, այլև դրականորեն են նպաստում իրենց համայնքներին և ընդհանուր առմամբ աշխարհին:

Առարկայական ուսուցման և արժեքային համակարգի ձևավորման միջև այս հետազոտությունը ներառում է տարբեր ասպեկտներ: Նախ, ուսուցիչների դերը որպես գիտելիք փոխանցող և բնավորության զարգացման գործակալներ չի կարելի թերագնահատել: Ուսուցիչները, իրենց ուսուցման մեթոդների, դասարանային քննարկումների և վարքագծի միջոցով, հաճախ ազդում են այն բանի վրա, թե ինչպես են սովորողները ընկալում էթիկական և բարոյական հասկացությունները: Ուսումնական պլանն ինքնին էական դեր է խաղում սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորման գործում: Ուսուցման համար ընտրված թեմաները, էթիկայի հետ կապված առաջադրանքների ընդգրկումը և քննադատական մտածողության և կարեկցանքի շեշտադրումը բոլորն էլ նպաստում են արժեքների ավելի ճիշտ ձևավորմանը:

Հետազոտության նպատակն է՝

- Ուսումնասիրել՝ ինչպես են ուսուցիչներն իրենց ուսուցման մեթոդների և վարքագծի միջոցով ազդում սովորողների ընկալումների և էթիկական և բարոյական հասկացությունների ներքին յուրացման վրա:
- Ուսումնասիրել՝ ինչպես է ուսումնական պլանը, ներառյալ առարկայի ընտրությունը, էթիկական թեմաների ընդգրկումը և քննադատական մտածողության շեշտադրումը, նպաստում սովորողների արժեքային համակարգերի ավելի լայն զարգացմանը:
- Ուսումնասիրել թիմային աշխատանքի, դասարանական քննարկումների և արտադասարանական ներգրավվածության ազդեցությունը սովորողների արժեքների ձևավորման վրա:

Գլուխ 1. Դպրոցական կրթության դերը արժեքային համակարգի ձևավորման գործում

Այսօր յուրաքանչյուր ծնող ցանկանում է, որ իր երեխան ունենա լավագույն կրթությունը, որը կսահմանափակվի ոչ միայն գրքերով: Սակայն ոչ բոլոր ծնողներն են կարողանում ժամանակ հատկացնել ու խոսել իրենց երեխաների հետ արժեքային համակարգից և դրա բաղկացուցիչ տարրերից: Ահա այս կետում է, որ ցանկացած ծնող ապավինում է ուսուցչին՝ որպես արժեքների ջատագով:

Այնպիսի դարում ենք ապրում, երբ հասարակության մեջ բարոյական արժեքների հսկայական ճգնաժամ է: Հենց այս պայմաններում է ի հայտ գալիս արժեքային կրթության կարևորությունը: Արժեքի վրա հիմնված կրթության միջոցով մենք կարող ենք կրթել սովորողներին, օգնել, որ նրանք դառնան ուժեղ բնավորությամբ և արժեքներով մարդիկ, ովքեր գիտեն՝ ինչպես օգտագործել իրենց գիտելիքները ի շահ մարդկության: Նելսոն Մանդելան իրավացիորեն ասել է. «Կրթությունն ամենահզոր զենքն է, որի միջոցով կարող ես փոխել աշխարհը»: Այստեղ նա նկատի ունի ինչպես ակադեմիական կրթությունը, այնպես էլ բարոյական արժեքային կրթությունը: Իսկ արժեքային կրթությունն աշխարհը փոխելու ուժ ունի: Կրթությունն էլ իր հերթին մարդու անհատականության զարգացման ողջ կյանքի գործընթաց է, որը սկսվում է հենց դպրոցից: Դպրոցն է, որը հիմք է ստեղծում ամեն ինչի համար: Այդ իսկ պատճառով դպրոցը կարևոր դեր է խաղում արժեքային կրթության և բարոյական դաստիարակության մեջ:

Նախ տանք արժեքային կրթության սահմանումը: Ըստ Ա.Մ. Գուլուբի արժեքային կրթությունը ողջ կյանքի ընթացքում տևող, զարգացող գործընթաց է, որը սկսվում է տանը և շարունակվում դպրոցներում, քոլեջներում և աշխատատեղերում: Այն կյանքի տարբեր փուլերում գտնվող անհատներին էական արժեքներ և սկզբունքներ փոխանցելու գործընթաց է: Արժեքային կրթությունն օգնում է անհատներին զարգացնել ինքնագիտակցության ուժեղ զգացում, խրախուսում է նրանց մտածել իրենց քայլերի մասին և կատարել պատասխանատու և ճիշտ ընտրություն[5]:

Արժեքային կրթության մեկ այլ սահմանում տվել է Օ. Շիրոքիլսը: Ըստ նրա արժեքային կրթությունը կրթական մոտեցում է, որը կենտրոնանում է սովորողներին արժեքներ սովորեցնելու վրա, որոնք կարևոր են նրանց անձնական, սոցիալական և

բարոյական զարգացման համար: Արժեքային կրթության մեջ բարձր են ընդգծվում այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են ազնվությունը, հարգանքը, պատասխանատվությունը, կարեկցանքը և բարությունը: Արժեքային կրթության նպատակը դրական և ներդաշնակ հասարակության ձևավորումն է, որտեղ անհատները հարգում և հոգ են տանում միմյանց մասին[6]:

Արժեքային կրթությունը համապարփակ կրթության կարևոր մասն է: Այն ներառում է սկզբունքների ուսուցում, որոնք կերտում են սովորողների վարքը, ինչպիսիք են էթիկան, բարոյականությունը և համընդհանուր արժեքները: Ժամանակակից արագընթաց աշխարհում արժեքային կրթությունը վճռորոշ դեր է խաղում սովորողների բնավորությունը ձևավորելու և հասարակության բարեկեցությունը խթանելու գործում:

Արժեքային կրթության միջոցով սովորողները սովորում են լինել պատասխանատու քաղաքացիներ, կայացնել ճիշտ որոշումներ հիմնվելով փաստերի վրա և ունենալ կարեկցանք ուրիշների նկատմամբ: Սա է դպրոցական կրթության հիմնական բաղադրիչը, որը կարող է լինել ավելին, քան գիտելիքներն ու հմտություններն են, քանի որ հենց արժեքային համակարգի ուսուցումն է պատրաստում սովորողներին այս կյանքին: Այս հետազոտական աշխատանքի մեջ մենք կուսումնասիրենք արժեքային կրթության կարևորությունը, դրա տարբեր ձևերը և ինչպես այն կարող է ինտեգրվել կրթությանը, այսինքն ինչպես ուսուցիչը կարող է սովորողների/սովորողների մեջ ձևավորել արժեքային համակարգը:

Նախ նշենք, որ սովորողների մեջ արժեքային համակարգ կարելի է ձևավորել տարբեր մեթոդների միջոցով, ինչպիսիք են պատմվածքը, դերախաղը և խմբային քննարկումները: Արժեքային կրթությունն օգնում է սովորողներին դառնալ բարոյական անհատներ, ովքեր կարող են դրականորեն նպաստել հասարակությանը: Այն ոչ միայն սովորողներին տալիս է տեսական գիտելիքներ, այլ նաև օգնում է զարգացնել քննադատական մտածողության հմտություններ, կարեկցանք և պատասխանատվության զգացում իրենց և ուրիշների հանդեպ:

Դպրոցական կրթության ազդեցությունը սովորողների արժեքային համակարգի վրա չի կարելի գերազնահատել: Ակադեմիական գիտելիքների ոլորտից դուրս, դպրոցները ծառայում են որպես նշանակալից միջավայրեր, որտեղ

երիտասարդ մտքերը ենթարկվում են բազմաթիվ փորձառությունների, որոնք վճռորոշ դեր են խաղում նրանց բնավորության զարգացման և արժեքների ձևավորման գործում: Երբ երեխաները սկսում են իրենց կրթական ճամփորդությունը, նրանք ոչ միայն ստանում են դպրոցական գիտելիքներ, այլ նաև կլանում են մի շարք համոզմունքներ, սկզբունքներ և էթիկական չափանիշներ, որոնք ձևավորում են նրանց վարքագիծը և որոշումների կայացումը[1]:

Դպրոցական կրթության վաղ տարիները հիմք են դնում սովորողների մեջ արժեքների ձևավորմանը: Այս նուրբ տարիքում երեխաները սպունգի պես կլանում են ցանկացած տեղեկատվություն իրենց շրջապատից: Դպրոցները դառնում են առաջնային միջավայր սոցիալականացման, ուսուցման և բնավորության ձևավորման համար: Երբ սովորողները շփվում են ուսուցիչների, դպրոցի անձնակազմի և իրենց հասակակիցների հետ, նրանք դիտարկում և ընդօրինակում են այն արժեքները, որոնք դրսևորվում են նրանց գործողություններով, խոսքերով և փոխազդեցությամբ: Վաղ տարիքում այնպիսի արժեքների հետ առերեսվելը, ինչպիսիք են ազնվությունը, հարգանքը և բարությունը, դառնում են նրանց զարգացող արժեհամակարգի հիմնական շինանյութերը[3]:

Ուսուցիչները և մանկավարժները առաջատար դիրքերում են սովորողների արժեքային համակարգերի ձևավորման գործում: Ուսուցիչները, բացի գիտելիք տալուց, խաղում են նաև ուղեցույցների և ուղեկցողների դեր՝ ազդելով սովորողների կյանքի վրա թե՛ դասարանում, թե՛ դասարանից դուրս: Մարմնավորելով այն արժեքները, որոնք նրանք ձգտում են սերմանել սովորողների մեջ, ուսուցիչները դառնում են հզոր օրինակներ իրենց սովորողների համար[1]: Նրանց քայլերը, վարվելակերպը, արդարությունը, նվիրվածությունը իրենց սովորողներին և հոգատարությունը, որը նրանք ցուցաբերում են իրենց սովորողների նկատմամբ, անջնջելի հետք են թողնում սովորողների հետագա քայլերի վրա:

Այս համատեքստում հատկապես կարևոր են ուսուցիչ-սովորող դրական հարաբերությունները: Երբ սովորողներին իրենց ուսուցիչների կողմից գնահատված, հարգված և աջակցված են զգում, նրանք ավելի ընկալունակ են դառնում սովորելու և կրթական միջավայրում խրախուսվող արժեքները յուրացնելու նկատմամբ:

Ըստ Ա.Մ. Գոլուբի գոյություն ունի արժեքային կրթության 5 տեսակ՝

անձնական, հոգևոր, սոցիալական, մշակութային և բնապահպանական[5]:

Անձնական արժեքների կրթությունը կենտրոնանում է սովորողի անձնական արժեքների և որակների զարգացման վրա, ինչպիսիք են ազնվությունը, պատասխանատվությունը, հաստատակամությունը, կարեկցանքը, հարգանքը և ինքնակարգապահությունը: Անձնական արժեքների կրթությունն օգնում է սովորողներին պարզել իրենց էությունը և որոնք են իրենց ուժեղ և թույլ կողմերը:

Սոցիալական արժեքների կրթությունն ընդգծում է սոցիալական արժեքների և պարտականությունների կարևորությունը, ինչպիսիք են համագործակցությունը, քաղաքացիությունը, սոցիալական արդարությունը և բնապահպանական իրազեկումը: Սոցիալական արժեքների կրթությունն օգնում է սովորողներին դառնալ պատասխանատու քաղաքացիներ, ովքեր կարող են դրական և բովանդակալից ներդրում ունենալ հասարակության մեջ:

Հոգևոր արժեքների կրթությունը վերաբերում է մարդու հոգևոր արժեքների և համոզմունքների զարգացմանը, ինչպիսիք են կարեկցանքը, ներողամտությունը, երախտագիտությունը և ներքին խաղաղությունը: Հոգևոր արժեքների կրթությունն օգնում է սովորողներին շփվել իրենց ներքին էության հետ և հասկանալ իրենց իսկ էությունը:

Մշակութային արժեքների կրթությունն ընդգծում է մշակութային բազմազանության, ժառանգության և ինքնության նշանակությունը: Այն զարգացնում է սեփական մշակութային ինքնության հանդեպ պատկանելության և հպարտության զգացումը՝ խթանելով հարգանքը տարբեր մշակույթների և ավանդույթների նկատմամբ՝ օգնելով սովորողներին հասկանալ մշակութային ծեսերի նշանակությունը:

Բնապահպանական արժեքների կրթությունն ընդգծում է բնապահպանական իրազեկման և կայունության կարևորությունը: Այն օգնում է սովորողներին հասկանալ մարդու գործունեության ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա և զարգացնելու այնպիսի վերաբերմունք, որը նպաստում է էկոլոգիական հավասարակշռությանը, պահպանմանը և բնական ռեսուրսների պաշտպանությանը:

Արժեքային կրթության այս բոլոր տեսակները կարևոր են լավ դաստիարակված անհատներ դառնալու համար, ովքեր կարող են դրական ներդրում

ունենալ հասարակության, մշակույթի և բնական միջավայրի վրա:

Տեսակներից բացի Կ. Չարլզը տարբերում է նաև արժեքային կրթության երեք բաղադրիչ տարր՝ բնավորության, առողջության և ֆինանսական կրթություն[1]:

Ըստ Կ. Չարլզի բնավորության կրթությունը պետք է սկսել վաղ տարիքից: Այն կօգնի երեխային ապագայում լավ բնավորություն ունենալ: «Բնավորության կրթությունը մարդու բարոյական և սոցիալական արժեքների զարգացման գործընթացն է», ինչպես նշում է հեղինակը: Լավ բնավորությամբ երեխան կմեծանա որպես պատասխանատու և օրինապաշտ քաղաքացի: Այն նաև կօգնի երեխային ճիշտ որոշումներ կայացնել իր կյանքում:

Առողջական կրթությունը ներառում է ֆիզիկական և հոգեկան առողջության բոլոր ասպեկտները վաղ տարիքից: Թեմաները ներառում են հիգիենա, առողջ սնվելու կուլտուրա, հիվանդություններ և այլն: Սովորողները պետք է իմանան ճիշտ սնվելու սովորությունների և պատշաճ հիգիենայի կարևորությունը:

Իսկ ֆինանսական կրթությունը կարող է հիանալի միջոց լինել սովորողներին ֆինանսապես պատասխանատու լինել սովորեցնելու համար: Դա կօգնի նրանց իմանալ, թե ինչպես ճիշտ վարվել գումարի հետ: Այն հիանալի գործիք է սովորողներին բյուջետավորման և գումարը խելամտորեն ծախսելու մասին սովորեցնելու համար: Այն սովորողներին սովորեցնում է գումար խնայելու արժեքը և այն տնօրինելու կարևորությունը:

Եզրափակելով նշենք, որ դպրոցական կրթության դերը ուսանողների արժեքային համակարգի ձևավորման գործում անհերքելիորեն խորն է: Դպրոցական վաղ տարիներից սովորողները ենթարկվում են բազմաթիվ փորձությունների, որոնք նպաստում են նրանց բնավորության և էթիկական գիտակցության ձևավորմանը: Ուսումնական ծրագիրը, բարոյական դաստիարակության ծրագրերը, բնավորության կերտման նախաձեռնությունները, սոցիալական միջավայրը, հասակակիցների փոխազդեցությունը և ուսուցիչների դերը բոլորը միավորվում են՝ սերմանելու արժեքներ, որոնք առաջնորդում են սովորողներին իրենց ողջ կյանքի ընթացքում: Ուժեղ և դրական արժեհամակարգը ոչ միայն օգուտ է բերում սովորողներին, այլ նաև դպրոցական կրթությունը դարձնում է մարդկության համար ավելի լավ ապագա կառուցելու անփոխարինելի հենասյուն: Մանկավարժների, դպրոցների և

համայնքների միասնական ջանքերի շնորհիվ է, որ մենք կարող ենք ունենալ կարեկցող, պատասխանատու և բարոյապետ գիտակից քաղաքացիների սերունդներ, ովքեր դրական ներդրում կունենան աշխարհում:

Գլուխ 2 . Արժեքների ուսուցումը ուսումնական պլանի միջոցով. արժեհամակարգի ձևավորման ռազմավարություններ և մոտեցումներ անգլերեն լեզվի դասաժամերին

Տարբեր մարդիկ տարբեր կարծիքներ ունեն այն մասին, թե կոնկրետ ինչ պետք է դասավանդվի որպես դպրոցական ծրագրի մաս: Արդյոք ուսուցիչները պետք է կենտրոնանան միայն ակադեմիական առարկաների վրա, ինչպիսիք են մաթեմատիկան և հայ գրականությունը, թե՞ այս ամենի հետ մեկտեղ սովորողների մեջ սերմանեն ահմընդհանուր արժեքները:

Երբ մտածում ենք երեխաներին արժեքներ սովորեցնելու մասին, շատերը հակված են խոսել ծնողների դերի մասին: Ծնողները կարող են և պետք է մոդելավորեն կարևոր արժեքները, որպեսզի երեխաները շարունակեն ապրել այդ արժեքներով, երբ նրանք մեծանան: Ճիշտ է, ծնողներն ու ընտանիքը շատ կարևոր դեր են խաղում երեխաներին կարևոր արժեքների մասին սովորեցնելու գործում, բայց երեխաներն իրենց օրվա մեծ մասն անցկացնում են դպրոցում, և ուսուցիչներն են ստանձնում արժեքները սերմանողների դերը:

Կարևոր է նշել, որ գոյություն ունեն համընդհանուր և անհատական արժեքներ: Համընդհանուր արժեքները տարբերվում են անձնական արժեքներից կամ համոզմունքներից: Կան համամարդկային արժեքներ, որոնք կիսում է գրեթե ողջ մարդկությունը[4], և սրանք այն արժեքներն են, որոնք մենք պետք է սովորեցնենք մեր սովորողներին դպրոցում: Թեև սա համամարդկային արժեքների ամբողջական ցանկը չէ, ահա չորսը, որոնցից կարող էք սկսել որպես ուսումնական ծրագրի մի մաս:

Բարությունը համընդհանուր արժեք է, որից յուրաքանչյուր սովորող կարող է օգուտ քաղել սովորելուց: Բարությունը կարող է ներառել աշխարհը մեկ այլ մարդու աչքերով տեսնելու, նրանց հասկանալու և ուշադրություն և կարեկցանք ցուցաբերելը: Բարությունը կարող է նաև ստեղծել ավելի ուժեղ դասարանային կապ, որտեղ յուրաքանչյուր երեխա իրեն ներառված է զգում:

Հետազոտությունները հաստատում են, որ երախտագիտությունը գնահատելը և կիրառելը կարող է նաև բարելավել սովորողների բարեկեցությունը: Սովորողները պետք է սովորեն շնորհակալ լինելու ձևերն ու ճիշտ կանոնները: Նրանց պետք է սովորեցնել, թե ինչպես լինել երախտապարտ և միտումնավոր զարգացնել այս զգացումը[2]:

Հարգանքը հաջորդ համամարդկային արժեքն է, որը պարտադիր է ներառել ուսումնական պլանում: Մեր սովորողների մետ, ցավոք, այս արժեքը այնքան էլ զարգացած չէ. նրանք սիրում են պնդել իրենցը՝ առանց լսելու դիմացինի կարծիքը: Հարգանք չի նշանակում հնազանդվել ու ենթարկվել: Հարգանք նշանակում է լսել դիմացինին, արտահայտել քո կարծիքը, բայց ընդունել, որ կան ավտերնատիվ տարբերակներ: Երբ սովորողները հարգեն միմյանց, կարող է կառուցվել ավելի ուժեղ, ավելի ինտեգրված դասարանական համայնք:

Ազնվության արժեքը կարող է շատ բան նշանակել: Բայց այդ բոլոր սահմանումներից կարևորն այն է, որ սովորողները կարողանան խոսել ճշմարտացի: Ուսուցիչները ազնվության արժեքը կարող են սերմանել սովորեցնելով չստել:

Այս արժեքները սովորողներին սովորեցնելու կարևոր միջոց է դրանցով ապրելն ու մոդելավորելը: Օրինակ, կարող ենք սովորեցնել հարգանքի արժեքը՝ հարգանքով վերաբերվելով սովորողներին, ավելի տարիքով ուսուցիչներին:

Երբ մենք խոսում ենք սովորողներին արժեքներ սովորեցնելու մասին, մենք սովորաբար նկատի ունենք համընդհանուր արժեքների ուսուցումը, օրինակ՝ վերը թվարկվածները: Բայց մեզանից յուրաքանչյուրը ունի նաև անհատական արժեքներ՝ բաներ, որոնք կարևոր են մեզ համար և թելադրում են, թե ինչպես ենք մենք ուզում ապրել մեր կյանքը:

Կարևոր է, որ սովորողները սկսեն բացահայտել իրենց անհատական արժեքները, հատկապես երբ նրանք մոտենում են դեռահասության շրջանին: Անհատական արժեքները կարող են ուղեցույց ծառայել նրանց համար. դրանք կօգնեն սովորողներին ճիշտ որոշումներ կայացնել և նշանակալից նպատակներ դնել:

Արժեհամակարգի ձևավորումը կրթության կարևորագույն ասպեկտն է, որը գերազանցում է ակադեմիական նվաճումները: Անգլերեն լեզվի դասընթացում արժեքային համակարգի խրախուսումը կարևոր է սովորողների ամբողջական զարգացման համար: Այս աշխատանքում մենք կուսումնասիրենք տարբեր ռազմավարություններ և մոտեցումներ, որոնք ուսուցիչները կարող են կիրառել անգլերեն լեզվի դասերի ընթացքում կարևոր արժեքներ սերմանելու համար: Այս մոտեցումները նպատակ ունեն զարգացնել կարեկցանք, մշակութային զգայունություն, քննադատական մտածողություն և հաղորդակցման հմտություններ

սովորողների մոտ:

1. Խրախուսել ներառող բառապաշարի օգտագործումը

Ներառող բառապաշարը հզոր գործիք է դասարանում և դրանից դուրս արժեքային համակարգը խթանելու համար: Խրախուսելով սովորողներին օգտագործել լեզու, որը հարգում է մշակութային զգայունությունը, ուսուցիչները սերմանում են հարգանքի զգացում ուրիշների նկատմամբ: Լեզուն ունի վերաբերմունք և ընկալումներ ձևավորելու ուժ, և օգտագործելով չեզոք տերմիններ, ինչպիսիք են «բոլորը», ուսուցիչները ստեղծում են ինտեգրված դասարանական միջավայր, որտեղ բոլոր սովորողներին իրենց գնահատված և լաված են զգում: Ավելին, սովորեցնելով սովորողներին ուշադիր լինել մշակութային զգայունության մասին անգլերենով շփվելիս, օգնում է նրանց զարգացնել մշակութային իրավասությունը և լայնախոհությունը:

Օրինակ՝ դասարանում քննարկման կամ բանավեճի ժամանակ ուսուցիչը միջամտում է, երբ սովորողները օգտագործում են բացառող լեզու և բացատրում ներառող տերմինների օգտագործման կարևորությունը: Ուսուցիչը խրախուսում է սովորողներին քննադատաբար մտածել իրենց օգտագործած լեզվի մասին և ինչպես դա կարող է ազդել իրենց հասակակիցների վրա:

2. Գրքեր բարոյական և էթիկական քննարկումների համար

Գրականությունն ունի սովորողներին տարբեր ժամանակներ ու վայրեր տեղափոխելու յուրահատուկ ունակություն: Բարոյական և էթիկական երկրնտրանքներ ուսումնասիրող գրականության ինտեգրումը հիանալի եղանակ է արժեքների և բնավորության զարգացման մասին խորը քննարկումների համար: Վեպերը, ինչպիսիք են Հարփեր Լիի «Ծաղրասարյակ սպանելը», Վիլյամ Գոլդինգի «Ճանճերի տերը» կամ «Աննա Ֆրանկի օրագիրը», հարուստ աղբյուրներ են ռասայական անարդարությունը, կարեկցանքը և բարոյական քաջությունը ուսումնասիրելու համար: Այս քննարկումների միջոցով սովորողները ոչ միայն զարգացնում են քննադատական մտածողության հմտությունները, այլև սովորում են կարեկցել կերպարների առջև ծառայած փորձառություններին և մարտահրավերներին՝ խթանելով այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են կարեկցանքն ու ազնվությունը:

Ուսուցիչը դասարանին կարող է հանձնարարել կարդալ «Ծաղրասարյակ սպանելը» անգլերենով և քննարկումներ անցկացնի դրանում արծարծվող թեմաների, կերպարների և էթիկական երկրնորանքների շուրջ: Սովորողներին խրախուսվում է կիսվել իրենց մեկնաբանություններով և վեպի գործողությունները կապել իրական կյանքի իրավիճակների հետ: Այս քննարկումների միջոցով սովորողները զարգացնում են ավելի խորը պատկերացում բարոյական բարդությունների և էթիկական ընտրությունների կարևորության մասին:

3. Սոցիալական արդարության թեմաներ

Անգլերեն լեզվի դասընթացի շրջանակներում սոցիալական արդարության խնդիրների լուծումն օգնում է ուսանողներին զարգացնել ավելի լայն հեռանկար և պատասխանատվության զգացում հասարակության հանդեպ: Մարդու իրավունքներին, բնապահպանական կայունությանը և բազմազանությանը վերաբերող թեմաներ անցնելով՝ սովորողները սովորում են հավասարության, արդարության և սոցիալական գիտակցության կարևորությունը: Նման թեմաներով զբաղվելը խրախուսում է սովորողներին քննադատաբար մտածել գլոբալ մարտահրավերների մասին և նրանց հնարավորություն է տալիս լինել դրական փոփոխությունների գործակալներ:

Որպես սոցիալական արդարության բաժնի մաս՝ ուսուցիչը դաս է ներկայացնում կլիմայի փոփոխության և դրա ազդեցության մասին աշխարհի խոցելի համայնքների վրա: Սովորողները վերլուծում են, թե ինչպես է կլիմայի փոփոխությունը անհամաչափ ազդում տարբեր տարածաշրջանների վրա և դիտարկում հնարավոր լուծումներ: Նրանց խրախուսվում է մտածել այն մասին, թե ինչպես կարող են նպաստել շրջակա միջավայրի կայունությանը և խթանել սոցիալական արդարությունը իրենց տեղական և համաշխարհային համայնքներում:

4. Համայնքային ծառայության ծրագրեր

Սովորողների ներգրավումը համայնքային ծառայության նախագծերում, օգտագործելով իրենց՝ անգլերեն լեզվի հմտությունները ոչ միայն հարստացնում են նրանց փորձը, այլև զարգացնում են այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են կարեկցանքն ու սոցիալական պատասխանատվությունը դիմացինի նկատմամբ: Համագործակցելով տեղական բարեգործական կազմակերպությունների հետ՝

սովորողները հնարավորություն կունենան կիրառելու իրենց լեզվական հմտությունները իրական աշխարհի համատեքստում: Այս անմիջական փորձը թույլ կտա նրանց հասկանալ հաղորդակցության ուժը և այն դրական ազդեցությունը, որը նրանք կարող են թողնել լեզվի միջոցով:

Օրինակ՝ դասարանը համագործակցում է տեղական որևէ կազմակերպության հետ, որն աջակցում է համայնքի փախստականներին: Ուսանողները օգտագործում են իրենց անգլերեն լեզվի հմտությունները տեղեկատվական գրքույկներ և պաստառներ ստեղծելու համար: Այս նախագծի միջոցով սովորողները ոչ միայն բարելավում են իրենց լեզվի իմացությունը, այլև զարգացնում են կարեկցանք և ավելի խորը գնահատանք փախստականների առջև ծառայած մարտահրավերների նկատմամբ:

5. Բանավեճեր և քննարկումներ

Բանավեճերն ու քննարկումները արժեքավոր գործիքներ են՝ խրախուսելու քննադատական մտածողությունը, արդյունավետ հաղորդակցությունը և տարբեր կարծիքների նկատմամբ հարգանքը: Համապատասխան թեմաների շուրջ բանավեճեր կազմակերպելով կամ մտքեր առաջացնող հարցերի շուրջ դասարանային քննարկումներ ունենալով, ուսուցիչները խթանում են այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են ազատամտությունը և կառուցողական երկխոսությունը: Սովորողները սովորում են վստահորեն արտահայտել իրենց կարծիքը՝ հաշվի առնելով և հարգելով հակառակ տեսակետները:

Օրինակ՝ ուսուցիչը բանավեճ է կազմակերպում որևէ ժամանակակից խնդրի շուրջ, ինչպիսին է սոցիալական մեդիայի դերը հասարակության մեջ: Սովորողները բաժանվում են թիմերի, և յուրաքանչյուր թիմ ներկայացնում է փաստարկներ, որոնք սատարում կամ վիճարկում են սոցիալական լրատվամիջոցների ազդեցությունը: Բանավեճի ընթացքում ուսուցիչը շեշտում է ակտիվ լսելու, ապացույցների վրա հիմնված փաստարկների և հարգալից հակափաստարկների կարևորությունը՝ խրախուսելով քննադատական մտածողությունը և գնահատող արժեքային համակարգի ձևավորումը:

6. Դերախաղ և սիմուլյացիաներ

Դերախաղը և սիմուլյացիան սովորողներին ապահովում են ուսուցման խորը

փորձառություններ, որոնք պահանջում են էթիկական որոշումների կայացում և միջմշակութային հաղորդակցություն: Այս գործողությունները հուշում են սովորողներին մտածել «ոտքի վրա», դիտարկել տարբեր տեսակետներ և լսել ուրիշների փորձառությունները՝ խթանելով այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են հարմարվողականությունը և մշակութային զգայունությունը:

Որպես օրինակ՝ դասարանը մասնակցում է դերային գործունեության, որտեղ յուրաքանչյուր սովորողի նշանակվում է տարբեր մշակութային ծագում: Նրանք շփվում են անգլերենով միմյանց հետ տարբեր սցենարներով, ինչպիսիք են բիզնես գործարքի շուրջ բանակցությունները կամ կոնֆլիկտի լուծումը: Այս մոդելավորման միջոցով սովորողները պատկերացում են ստանում միջմշակութային հաղորդակցության բարդությունների մասին և սովորում են ճիշտ խոսելու և իրենց մտքերը խելամտորեն արտահայտելու կանոնները:

7. Զարգացնել գլոբալ իրազեկությունը

Անգլերեն լեզվի դասընթացին տարբեր մշակույթների, ավանդույթների և լեզուների մասին բովանդակության ինտեգրումը խթանում է մշակութային զգայունությունը և գլոբալ իրազեկությունը: Տարբեր տեսակետների և փորձառությունների բացահայտումն օգնում է սովորողներին գնահատել մարդկային բազմազանության հարստությունը և զարգացնել հարգանքի և փոխըմբռնման արժեքներ:

Որպես ուսումնական ծրագրի մաս, ուսուցիչը կարող է ներառել տնային ընթերցումներ և մուլտիմեդիա ռեսուրսներ, որոնք ուսումնասիրում են տարբեր մշակույթներ և նրանց ներդրումը գրականության, արվեստի և հասարակության մեջ: Բացի այդ, դասարանը կարող է նշել մշակութային տոներն ու ավանդույթները՝ խրախուսելով հենց սովորողներին կիսվել իրենց մշակութային ծագմամբ և փորձով:

8. Տեխնոլոգիաների օգտագործում

Սովորողներին տեխնոլոգիաների պատասխանատու և էթիկական օգտագործման մասին ուսուցումը կարևոր է այսօրվա թվային դարաշրջանում: Շատ կարևոր է ընդգծել պատշաճ մեջբերումների և հղումների կարևորությունը գործնական աշխատանքների համար առցանց աղբյուրներից օգտվելիս՝ գրագողությունից խուսափելու համար: Գրագողության հետևանքների և մտավոր

սեփականությունը հարգելու կարևորության քննարկումն օգնում է սովորողներին զարգացնել էթիկական վարքագիծն իրենց ակադեմիական գրադուոնքներում:

Գործնական աշխատանքների ընթացքում ուսուցիչը ուղղորդում է սովորողներին, թե ինչպես գտնել վստահելի աղբյուրներ և կարևորություն տալ հեղինակներին և հետազոտողներին: Սովորողները սովորում են ճիշտ օգտագործել մեջբերումների ոճերը՝ խուսափելով գրագողությունից և գիտակցելով ինտելեկտուալ ազնվության արժեքը:

9. Միջմշակութային այցերի հաճախակի անցկացումը

Սովորողները պետք է շփման հնարավորություն ունենան տարվա մեջ թեկուզ մեկ անգամ տարբեր մշակույթներ կրողների հետ: Այս այցերն ու շփումները հնարավորություն կտան սովորողներին ուսումնասիրել մեկ այլ մշակույթի առանձնահատկությունները, էթիկայի կանոնները, սովորույթներն ու ավանդույթները: Սա նրանց մեջ կարթնացնի դիմացինի մշակույթն ու լեզուն հարգելու և ընդունելու արժեքը, կսովորեցնի իրենց էթիկապես դրսևորելու արվեստը:

Օրինակ՝ 2022 թվականին Արտաշատի հ.1 հիմնական դպրոցի 9-րդ դասարանի 11 սովորող հնարավորություն ունեցան ծրագրի շրջանակներում այցելել Գերմանիա, ապրել գերմանացիների առօրյայով մեկ շաբաթ, սովորել հաղորդակցվելու հմտությունները, հարգել գերմանացիների մշակույթը, սովորել նրանց առօրյա բարքերը: Որոշ ժամանակ անց հենց նույն դպրոցը հյուրընկալեց գերմանացի սովորողներին, ցույց տվեց հայկական մշակույթն ու բարքերը, ինչը սովորողների մոտ զարգացրեց վերոնշյալ արժեքները:

Եզրափակելով՝ անգլերեն լեզվի դասընթացում այս համապարփակ ռազմավարություններն ու մոտեցումներն իրականացնելով՝ ուսուցիչները կարող են ստեղծել միահունչ ուսումնական միջավայր: Սովորողները կարող են զարգացնել արժեքային համակարգ, որը կենտրոնացած է հարգանքի, կարեկցանքի, քննադատական մտածողության և մշակութային իրազեկման վրա: Լեզուների ուսուցման իրենց ճանապարհորդության միջոցով սովորողները կդառնան կարեկցող և պատասխանատու քաղաքացիներ, որոնք պատրաստ են դրականորեն ազդել իրենց շրջապատող աշխարհի վրա և նպաստել ավելի ներդաշնակ և փոխկապակցված հասարակությանը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսուցիչների դերն առանցքային է՝ որպես գիտելիք փոխանցող և բնավորություն կերտողներ: Նրանց ուսուցման մեթոդները, միջանձնային փոխազդեցությունները և էթիկական համակցվածությունը ստեղծում են մի միջավայր, որտեղ սովորողները ոչ միայն կլանում են առարկան, այլև ներդնում են էթիկական սկզբունքները: Սա ընդգծում է ուսուցիչների նշանակությունը՝ որպես դերային մոդելներ, որոնք ուղղորդում են սովորողներին դեպի ակադեմիական սահմաններից դուրս արժեհամակարգի ձևավորմանը:

Ավելին, ուսումնական պլանը ի հայտ է գալիս որպես արժեքային համակարգերի ձևավորման հզոր միջոց: Ներառելով էթիկայի հետ կապված թեմաներ, խթանելով քննադատական մտածողությունը և խրախուսելով համագործակցային գործունեությունը, ուսումնական պլանը նպաստում է սովորողների բարոյական տեսակետների ձևավորմանը: Այս ամենը, զուգորդված արտադպրոցական ներգրավվածությունների հետ, ծառայում են ամրապնդելու էթիկական նկատառումների ինտեգրումը սովորողների անձնական համոզմունքների համակարգերում:

Եզրափակելով, այստեղ ներկայացված գիտելիքների սինթեզը ընդգծում է առարկայական դասավանդման և արժեքային համակարգերի զարգացման սիմբիոտիկ հարաբերությունները: Այն ընդգծում է կրթության փոխակերպող ներուժը այն անհատների ձևավորման գործում, ովքեր ոչ միայն գերազանցում են իրենց ընտրած մասնագիտությունները, այլև դրականորեն են նպաստում իրենց համայնքներին՝ առաջնորդվելով էթիկայի և արժեքների ուժեղ զգացումով:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Charles K., Value Education, 2016
2. Johnson Bill, Values in English Language Teaching. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2003
3. Mohapatra A.R., Value Education: A Study in Human Values and Virtues Hardcover, 2014
4. Palmer, M., Nature of Children's Values and Values Education, Education Thesis, Flinders University, South Australia, 1997
5. Голуб А. М., Формирование ценностных ориентаций молодежи в процессе досуговой деятельности, Сацьяльна-педагогичная работа, 2009
6. Широких О. К., вопросу о формировании нравственных ценностных ориентаций, Дошкольное воспитание, 2007